

TAXELE PENTRU UTILIZAREA RESURSELOR DE APĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA, PROBLEMELE ȘI DIRECȚIILE REFORMĂRII LOR

Conf. univ. dr. Petru BACAL, ASEM

În prezenta lucrare, este efectuată o analiză complexă a metodologiei și practicii de aplicare a taxelor pentru utilizarea resurselor de apă în Republica Moldova. Sunt identificate principalele probleme ale implementării taxelor respective și propuse recomandări de optimizare. Cuantumul taxelor pentru apă este foarte redus și depinde doar de domeniul de întrebuințare și volumul apei captate. Metodologia actuală nu ține cont de proveniența surselor de apă și gradul de asigurare cu apă, de starea ecologică și sanitaro-igienică a surselor de apă. Încasările taxelor respective acumulate în bugetele locale sunt net inferioare față de cheltuielile necesare pentru restabilirea și protecția surselor de apă și nu permit realizarea Planurilor de Acțiuni în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: taxe, resurse de apă, încasări, reformare.

JEL: Q15, Q57

Introducere. La momentul actual, Republica Moldova suferă de o insuficiență de apă, care este condiționată atât de cantitatea anuală redusă de precipitații atmosferice, de perioadele frecvente de uscăciune și secetă, cât și de consumul risipitor și poluarea masivă a resurselor de apă potabilă și tehnologică. Unui locuitor îi revin 1500-2500 m³ de apă sau de 2-3 ori mai puțin față de media europeană, iar în sudul republicii se constată un deficit frecvent de apă potabilă. În plus, majoritatea localităților sunt aprovizionate cu apă din sursele subterane, care sunt mai costisitoare și se renovează mult mai lent în comparație cu cele de suprafață.

Cele mai poluate ape de suprafață sunt secțiunile râurilor din avalul orașelor mari și mijlocii, în special al municipiilor Bălți și Chișinău, orașelor Orhei, Hâncești și Ceadâr-Lunga. Foarte intensiv poluează apa râurilor scurgerile nocive de la gunoiștile neautorizate și spălaturile mijloacelor de transport, deversările ilicite episodice și sezoniere de la întreprinderile vinicole și miniere. O stare tensionată și critică se atestă la iazurile comunale, majoritatea cărora nu au fost curățate în ultimele două decenii. De asemenea, peste 30% din totalul fântânilor și izvoarelor nu corespund cerințelor sanitaro-igienice.

Consumul excesiv și starea nefavorabilă a resurselor de apă sunt condiționate, într-o mare măsură, de evidența superficială a utilizării și poluării apelor, de cuantumul redus și aria restrânsă de aplicare a taxelor pentru consumul

TAXES FOR THE USE OF WATER RESOURCES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA, PROBLEMS AND DIRECTIONS OF THEIR REFORMING

Assoc. Prof. PhD Petru BACAL, ASEM

The paper gives a complex analysis of the methodology and practice on tax charging for use of water resources in Moldova. There have been identified the main problems of implementation of those taxes and made recommendations for optimization. The amount of water taxes is very low and depends only on the field of usage and volume of abstracted water. The current methodology does not account for the origin of water sources and water supply degree, and the ecological and sanitary-hygienic status of water sources. The tax revenues accumulated in local budgets are significantly lower than the necessary costs of restoration and protection of water sources, and do not allow the realization of the Action Plans in this area.

Key words: taxes, water resources, revenues, reforming

JEL: Q15, Q57

Introduction. Currently, the Republic of Moldova suffers from a shortage of water, which is conditioned by low annual amount of rainfall, frequent periods of dryness and drought and wasteful consumption and massive pollution of drinking and technological water resources. An inhabitant is assigned 1500 -2500 m³ of water or 2-3 times less than the European average, and the southern regions are found frequently in a shortage of drinking water. In addition, most settlements are supplied with water from underground sources, which are more expensive and much slower renovated than the surface ones.

The most polluted surface waters are river sections downstream in large and medium towns, especially in the cities Bălți and Chișinău, towns Orhei, Hâncești and Ceadâr-Lunga. Harmful leaking from unauthorized dumps and vehicle washing, episodic and seasonal illegal discharges from wineries and mining pollute river water very intensively. A tense and critical situation is attested at communal ponds, most of which have not been cleaned in the last two decades. Also, over 30% of all wells and springs do not meet sanitary and hygienic requirements.

Excessive consumption and unfavourable state of water resources are conditioned, to a large extent, by the surface recording of water usage and pollution, by the reduced amount and the restricted area of taxes for water consumption and pollution. In addition, the

și poluarea apelor. În plus, cuantumul de plată nu este racordat nivelului actual al prețurilor, la starea reală a resurselor de apă din teritoriu și la cheltuielile de restabilire a acestora. De asemenea, încasările taxelor pentru apă, acumulate în bugetele locale, sunt net inferioare față de cheltuielile publice necesare, dar și sunt utilizate doar parțial pentru restabilirea, protecția și ameliorarea resurselor de apă. În consecință, utilizatorii de apă nu sunt motivați suficient pentru a întreprinde măsuri eficiente de economisire și protecție a resurselor respective. Această situație impune reformarea sistemului de taxe și tarife pentru consumul, poluarea apelor și ajustarea acestora la normativele și Directivele UE.

1. Cadrul juridic al implementării taxelor pentru utilizarea resurselor de apă

Conform Capitolului VI (art. 19) al *Legii cu privire la resursele naturale*, taxele pentru consumul apelor reflectă compensarea bănească de către beneficiar a cheltuielilor publice pentru exploatarea, conservarea și restabilirea resurselor de apă [1].

Taxele pentru consumul apei sunt aplicate utilizatorilor primari, care captează apele de suprafață sau subterane, în baza autorizației de folosință specială, în scopul desfășurării propriei activități de producție, de executare a lucrărilor și de prestare a serviciilor. Domeniul de aplicare a acestei taxe cuprinde întreprinderile agricole și de irigare, întreprinderile industriale și de deservire, care dispun de sisteme proprii de captare a apelor. Populația, gospodăriile casnice și alte categorii de beneficiari, care nu folosesc sistemele publice de aprovizionare, nu achită taxa și nu contribuie la recuperarea costurilor de folosință a apei. Nu se achită pentru apa utilizată în piscicultură. În plus, frecvent, se constată o evidență superficială a apei în agricultură și minerit, iar tarifele respective nu includ prejudiciul ecologic și costurile de restabilire a surselor de apă.

Taxa pentru apă este calculată de plătitor, în funcție de volumul apei utilizate, conform datelor contoarelor sau, în lipsa acestora, conform normelor de consum al apei. Acestea sunt condiționate de rezervele apelor de suprafață și subterane, de cantitatea de precipitații atmosferice și densitatea rețelei hidrografice, de agregatele tehnologice și de domeniul de întrebuințare a apelor. În cazul folosirii normative a apelor, plata se include în prețul de cost al producției și al serviciilor rezultate, iar în cazul folosirii supranormative, se percepe din venitul net al beneficiarului după achitarea impozitului pe venit.

Taxele pentru consumul apelor sunt transferate în bugetul unităților teritorial-administrative de gradul II (raioane și municipii), fiind utilizate, cu precădere, pentru asistența financiară curentă a serviciilor publice locale de primă necesitate. Ca urmare, efectele economice și ecologice ale aplicării taxelor respective sunt reduse. Din cauza cotelor mici, neracordate la rata inflației, se constată o insuficiență acută de fonduri pentru operarea eficientă și modernizarea sistemelor de aprovizionare cu apă și ameliorarea indicilor ecologici și medico-sanitari ai surselor de apă.

payment amount is not linked to current price level, to the real state of water resources in the territory and their restoring costs. The water taxes revenues in the local budgets are significantly lower than the necessary public expenditure, and also are partially used for the restoration, protection and improvement of water resources. As a result, water users are not motivated enough to take effective measures to save and protect those resources. This situation imposes the reforming of the system of taxes and tariffs for water consumption and pollution and their adjustment to EU regulations and directives in this field.

1. Legal framework for the implementation of taxes for water use

According to Chapter VI (art. 19) of the *Law on Natural Resources*, payments for use of natural resources reflect monetary compensation by the water users of public expenditures for exploration, conservation and restoration of water resources [1].

The tax for water consumption is apply to primary water users, who capture surface water or groundwater, for the purposes of its own production activities, execution of works and provision of services. The scope of this duty includes agricultural and irrigation enterprises, industrial and service enterprises of medium to high capacity that have their own catchment systems. Population, households and other categories of beneficiaries who do not use public supply systems do not pay the tax and do not contribute to the recovery of water use costs. It is not paid for water used in fish farming. More than this, frequently it has found a surface evidence of water use in agriculture and mining, and the tariffs do not include the ecological damage and the cost of water source restoring.

The tax for water use is calculated by the payer, depending on the volume of water used, according to the data meters or under the rules of consumption of water. They are subject predominantly by quantitative indices as well reserves of surface water and groundwater, the amount of atmospheric precipitations and hydrographic network density, technological aggregates and field of water use. In normative water usage payment is included in the cost of production and resulting service price, but in over usage it is collected from the beneficiary's net income after paying of income tax.

Taxes for water consumption are transferred to the budget of administrative territorial units of second degree (districts and municipalities), being used mostly for current financial assistance to local public services of prime necessity. As a result, economic and environmental effects of the application of these taxes are reduced. Because of low shares, not connected to the inflation rate, there is an acute lack of funds for efficient operation and modernization of water supply systems and improvement of ecological and medico-sanitary indicators of water sources.

2. Metodologia de calcul și aplicare a taxelor pentru utilizarea apelor

Până la intrarea în vigoare (10.06.2005) a Titlului VIII al Codului Fiscal, cuantumul taxei pentru apă era indicat în anexele respective ale Legii Bugetului de Stat, pentru anul în curs. La începutul anilor 90, erau prevăzute cote diferite pentru apele captate din sursele de suprafață și din sursele subterane¹. De exemplu, în 1994, cuantumul plății pentru apă era de 0,2% din salariul minim pentru fiecare 10 m³ – în cazul captării apelor de suprafață și de 0,5% din salariul minim – în cazul captării apelor subterane¹. Începând cu anul 1995, pentru apele captate din surse de suprafață și subterane, se aplică aceeași cotă a taxei pentru consumul apei, în ciuda faptului că majoritatea întreprinderilor comunale și a celor agroalimentare folosesc, cu precădere, apele subterane. Plata pentru captarea apelor în scopuri curative și pentru producerea apelor minerale a fost (până în anul 2000) de 10% din beneficiul obținut, fără TVA. De asemenea, taxa pentru utilizarea apelor subterane trebuie să reflecte costurile de reproducere a acestor resurse și costurile prospecțiunilor și exploatărilor geologice executate în aceste scopuri [2, p. 63-66].

Conform anexei privitoare la taxa pentru apă, din Legile Bugetului pentru anii 2004-2005 și Anexei 1 a variantei inițiale a Titlului VIII al Codului Fiscal, erau stabilite următoarele categorii de taxe pentru consumul apei (tabelul 1): a) pentru apa utilizată din orice sursă – 0,5 lei/1m³; b) pentru apa captată din orice sursă, folosită în scopuri curative și în calitate de apă minerală, potabilă și de masă, inclusiv pentru îmbuteliere – 8 lei/1m³; c) pentru apa captată din sursele de suprafață și utilizată la irigarea terenurilor 0,1 lei/1m³; d) pentru apa utilizată la hidrocentrale – 0,03 lei/10m³. De asemenea, în anii 2000-2005, pentru depășirea normelor de consum a apei, se aplica o taxă în mărime triplă.

2. The calculation and application methodology of taxes for water use

Until the entry into force (10.06.2005) of Title VIII of the Tax Code, the amount of water tax was shown in those annexes of the Law on State Budget for the current year. At the beginning of 90 years were set different rates for water captured from surface and groundwater sources¹. For example, in 1994, amount of the payment for water was 0,2% of the minimum wage for every 10 m³ – for capture of water from surface sources and 0,5% of the minimum wage – if groundwater capture¹. Since 1995, the water captured from surface and groundwater sources shall apply the same rate of tax on water consumption, despite the fact that the majority of the agro-food and communal enterprises use, with priority, the groundwater sources. The payment for water capture in curative purpose or for manufacturing of mineral water was (until 2000 year) 10% of the obtained benefit without VAT. Also, the fee for the use of groundwater should reflect the costs of reproduction of these resources and the cost of geological prospecting and mining operations executed for such purposes [2, p. 63-66].

According to the Annex on water tax of State Budget Laws for 2004-2005 years and to the initial version of Annex 1 of Title VIII of the Tax Code were established following categories of tax (table 1): a) for water used from any source – 0,5 MDL/1m³; b) for water captured from any source, used for curative purposes and as mineral water, drinking water, including for bottling – 8 MDL/1m³; c) for water captured from surface sources and used for irrigation of 0,1 MDL/1m³; d) for water used from hydropower – 0,03 MDL/10m³. Also, in 2000-2005 years, for overcoming water consumption norms, was applied a tripled tax.

Tabelul 1 / Table 1

Cotele taxei pentru consumul apelor / Tax rates for water consumption quotas for tax

Domeniul de întrebuințare/ The application area	Anii/Years			
	1996-2002	2003-2005	2006-2007	2008 - prezent
Pentru fiecare 1 m ³ din fondul apelor, în lei / For each 1 m ³ of water fund, in MDL	0,18	0,5	0,5	0,3
Pentru îmbutelierea apei și producerea apelor minerale și curative, în lei / For bottling of water and producing of the mineral and curative waters, in MDL	10% ² 1,8	5 8	8	16
Pentru irigare, în lei pentru fiecare 1 m ³ / For irrigation, for each 1 m ³	0,09	0,1	0,1	0,3
Pentru hidrocentrale, în lei pentru fiecare 10 m ³ / From hydropower, in lei for each 10 m ³	0,05	0,03	0,03	0,06
Pentru răcirea agregatelor tehnologice ale centralelor electrice, în lei pentru fiecare m ³ / For cooling the technology aggregates power plants, in lei for each 1 m ³	0,06	-	-	-

Sursa: elaborat de autor după Anexele respective ale Legii Bugetului de Stat pentru anii 1996-2005 și Anexa 1 a Titlului VIII al Codului Fiscal / **Source:** elaborated by author after respective Annex of State Budget Law for the years 1996-2005 and Annex 1 of Title VIII of the Fiscal Code

¹ HG nr. 262 din 05.05.1994 cu privire la plata pentru apă / GD. No. 262 of 05/05/1994 on payment for water

² 10% din veniturile obținute de la comercializarea apelor minerale, fără TVA/10% of revenues from mineral waters, excluding VAT

Conform modificărilor recente^{1,2} a anexei menționate, taxa pentru apă se percepe în următoarele mărimi: a) pentru fiecare 1 m³ de apă extrasă din fondul apelor – 0,3 lei; b) pentru fiecare 1 m³ de apă minerală naturală extrasă, de altă apă extrasă destinată îmbutelierii – 16 lei; c) pentru fiecare 10 m³ de apă utilizată de hidrocentrale – 0,06 lei. Prin urmare, metodologia actuală de calcul a taxelor pentru consumul apei poate fi ușor aplicat[de beneficiari.

Taxa nu se aplică pentru: a) apa extrasă din subsol concomitent cu minereurile utile; b) apa extrasă și livrată populației, autorităților publice și instituțiilor bugetare; c) apa extrasă pentru stingerea incendiilor; d) apa extrasă de întreprinderile societăților orbilor, surzilor, invalizilor și instituțiile medico-sanitare publice; e) apa extrasă de instituțiile-penitenciar sau livrată acestora.

În pofida simplității ei, metodologia actuală de calcul al taxelor pentru consumul apei conține și o serie de lacune: a) cuantumul egal pentru 1 m³ de apă din sursele de suprafață și din cele subterane; b) este slab reflectată asigurarea cu apă a teritoriului; c) cotele taxelor nu sunt condiționate de valoarea și prețul apelor, ci de asigurarea financiară redusă; d) nu se ține cont de starea ecologică a apelor de suprafață și subterane; e) cuantumul taxelor pentru apă nu exprimă cheltuielile pentru captarea și transportarea apelor; f) nu stimulează recircularea și economisirea apei; g) nu este bazată pe Cadastrul de Stat al Apelor; h) cotele taxelor, în funcție de normele de consum ale apei, nu sunt stabilite pe bazine hidrografice, ci pe unități teritorial-administrative. Taxele pentru consumul apelor trebuie să includă și costurile investigațiilor științifice bazate pe analiza cost/beneficii, costurile administrării obiectivelor acvatice publice, pentru a stabili nu doar un preț mai corect, ci și variantele optime de utilizare și normativele de folosire a apelor potabile, a cursurilor și bazinelor de apă [5, p. 116].

3. Dinamica încasărilor taxelor pentru apă

Suma taxelor încasate anual pentru consumul apei înregistrează o evoluție oscilantă, care este condiționată de condițiile climaterice și consumul de apă, de cuantumul de plată și încasărilor taxei pentru extragerea apei minerale pentru îmbuteliere, precum și de unii factori subiectivi tipici pentru realitatea politică și economică moldovenească (figura 1).

Astfel, în anul secetos 2007, nu se atestă o majorare a încasărilor, ci din contra – o reducere a acestora în toate raioanele sudice, în majoritatea raioanelor de nord (10) și în jumătate din raioanele centrale [6] (tabelul 2). Totodată, în acest an, s-a înregistrat un consum maxim (cu 24 mln. m³ mai mult decât în 2006) de apă, îndeosebi, la întreprinderile agricole (din cauza secetei), comunale, miniere și de construcții din majoritatea absolută a raioanelor Republicii Moldova [7].

Under the recent amendments^{1,2} to the mentioned Annex, water tax is levied at the following rates: a) for every 1 m³ of water extracted from the water fund – 0,3 MDL; b) for each 1 m³ of natural mineral water extracted, for other water extracted designed to bottling – 16 MDL; for water used from hydropower – 0,03 MDL/10m³. Therefore, the current methodology for calculating taxes for water consumption can be easily applied by beneficiaries.

The water tax is not applied to: a) water extracted from underground concomitantly with useful minerals; b) water extracted and delivered to the population, public authorities and state institutions; c) water extracted for fire fighting; d) water extracted by the enterprises of blind, deaf, disabled persons and public medical institutions; e) water extracted by the prison's institutions and delivered to them.

Despite its simplicity, the current methodology for calculating payments for water consumption contains a number of shortcomings: a) the amount equal to 1 m³ of water from surface sources and for groundwater; b) is poorly reflected the assurance with water of territory; c) tax rates are not subject to value and price of water, but by reduced financial assurance; d) does not take into account the ecological status of surface water and of groundwater; e) the amount of payments for water does not express the costs for capturing and transporting of water; f) does not stimulate recirculation and saving water; g) is not based on the Water State Cadaster; h) tax rates, depending on the water consumption, are not established on the river basin, but on the administrative-territorial units. The payments and the tariffs for water use should include the costs of scientific investigations to determine the benefits and social costs of all variants of use to establish not only a fairer price, but also on the optimal use variant and norms for the use of potable water, of river and water courses [5, p. 116].

3. The dynamics of water use taxes receipts

The amount of taxes received annually for water consumption records a fluctuated evolution that is subjected to weather conditions and water consumption, by the amount of payment and tax receipt for bottling of mineral water, as well as to some subjective factors typical of Moldovan political and economic reality (figure 1).

Thus, during the dry year 2007, there were no increases of receipts, on the contrary – a mitigation of them in all southern districts, most northern districts (10) and half of the central ones [6] (table 2). At the same time, this year, there was a maximum consumption of water (24 mln. m³ more than in 2006), especially in agricultural (due to drought), utility, mining and construction enterprises in the majority of districts [7].

¹ Legea 177-XVI din 20.07.2007. În: Monitorul Oficial nr. 117 din 10.08.2007.

² Legea 172-XVI din 10.07.2008. În: Monitorul Oficial nr. 134-137 din 25.07.2008.

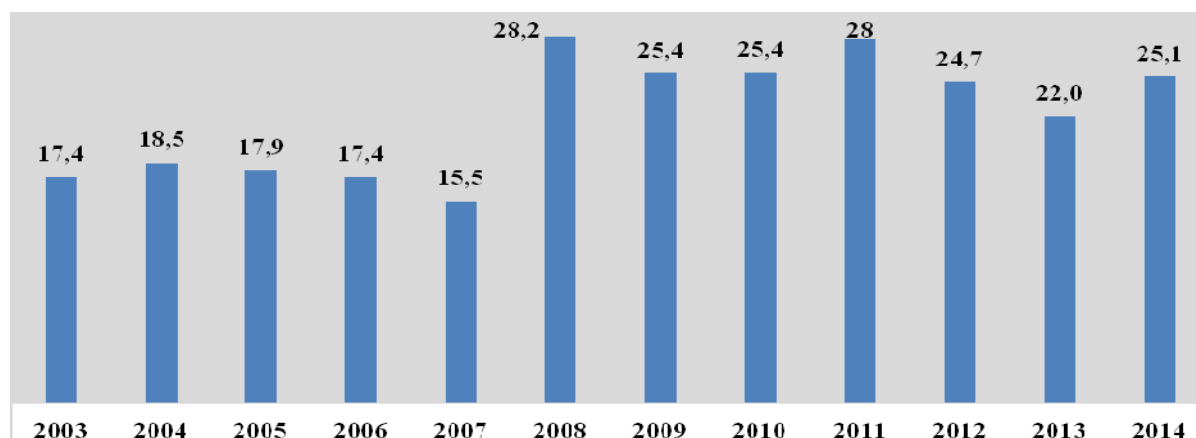

Figura 1. Dinamica încasărilor taxelor pentru apă, în milioane MDL /

Figure 1. Dynamics of tax revenue for water use, in million MDL

Surse: Figura 1 și tabelul 2 sunt elaborate de autor după datele din Rapoartele anuale ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat privind încasările taxelor pentru utilizarea resurselor naturale. / Sources: Figure 1 and Table 2 are prepared by the author according to the data from Annual Reports of the Fiscal Inspectorate on taxes revenues from use of natural resources.

O situație similară se atestă și în anul 2010, ceea ce denotă clar influența factorului politic și a ciclurilor electorale naționale și locale. În anul 2008, ca urmare a dublării cotei stabilite la taxa pentru extragerea apei minerale, dar și extinderii ariei de aplicare și reducerii restanțelor acestor taxe, se atestă o majorare considerabilă a încasărilor. Ulterior, încasările respective variază între 22 și 28 mln. lei [8], iar în anii 2011-2013, se atestă o reducere condiționată de diminuarea consumului de apă și de situația economică din agricultură.

Suma taxelor încasate variază în funcție de dimensiunile centrelor urbane și industriale ale Regiunii și de asigurarea financiară și caracterul comercial și industrial al întreprinderilor agricole. Prin urmare, peste 90% din taxele pentru apă sunt încasate în mun. Chișinău (50%) și în Regiunea de Nord (40%), care se caracterizează nu doar printr-un grad mai înalt de industrializare, ci și printr-un consum net superior în agricultura irigată, în comparație cu raioanele centrale și sudice, care sunt mai slab asigurate atât cu resurse de apă, cât și, mai ales, cu resurse financiare. Majoritatea încasărilor provin de la întreprinderile comunale și alimentare, hidrocentrala Costești-Stânca (5-6 mln. lei) și irigare (600 mii lei). Încasările maxime se constată în raioanele cu un consum maxim al apei, inclusiv în Râșcani (datorită utilizării în scopuri hidroenergetice), Florești, Soroca (datorită SA „Acva-Nord”, care aprovizionează și mun. Bălți), Edineț, Orhei, Ungheni, Anenii Noi, Cahul și în UTA Găgăuzia (tabelul 2).

A similar situation was observed in 2010, which clearly shows the influence of political factor and national and local election cycles. In 2008, as a result of doubling the tax share for mineral water extraction, the extension of the application area and debt reduction in these taxes, there is a considerable increase in revenue. Subsequently, these revenues vary between 22 and 28 million MDL [8]. In 2011-2013 there was a reduction conditioned by the decreased water consumption and economic situation in agriculture.

The amount of collected taxes varies depending on the size of urban and industrial centers of the region, financial assurance and the commercial and industrial nature of agricultural enterprises. Therefore, over 90% of water taxes are collected in the Chișinău municipality (50%) and the North region (40%) that is characterized not only by a higher degree of industrialization, but also by net higher consumption in irrigated agriculture, if compared with the central and southern districts which are poorly secured both with water resources and especially financial ones. Most revenues come from food and utility companies, hydropower Costești-Stânca (5-6 mln. MDL) and irrigation (600 thousand MDL). Maximum revenues are found in the districts with maximum water consumption, including Râșcani (due to the use in hydropower purpose), Florești, Soroca (due JSC “Acva-Nord”, supplying also municipium Bălți), Edineț, Orhei, Ungheni, Anenii Noi, Cahul and in TAU Găgăuzia (table 2).

Tabelul 2 / Table 2

 Dinamica încasărilor taxelor pentru consumul apei, în mii MDL /
 Dynamics of tax revenue for water use, in thousand MDL

	UTA	Anii/Years											
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Briceni	89,5	208	123	90,5	44,3	66,5	58,0	49,2	517	414	326	252
2	Oenița	3368	123	94,3	108	86,6	59,2	31,8	41,4	147	88,9	75	80,1
3	Edineț	225	525	433	401	633	589	364	615	168	684	636	272
4	Dondușeni	36,3	16,6	14	45,4	18,8	19,7	30,6	79,2	93,2	205	105	79,1
5	Drochia	151	144	320	214	81,7	111	277	174	185	189	244	151
6	Soroca	79,5	86,4	79,1	88,4	252	661	1541	902	271	981	362	247
7	Florești	249	479	634	648	1194	1368	1779	1401	1793	1378	281	1272
8	Râșcani	3368	2607	4225	3851	1641	7064	5227	6948	7181	3601	3869	5817
9	Glodeni	224	235	327	318	250	190	122	71,3	262	83	133	60,6
10	Fălești	102	76,2	78,9	153	63,5	117	110	122	107	102	95,7	94
11	Bălți	1188	1728	1151	1550	1104	625	292	294	281	154	125	123
12	Sângerei	67,2	65,9	198	247	275	161	253	256	441	221	224	244
	Regiunea de Nord / Northern Region	9148	6294	7677	7715	5644	11031	10086	10952	11446	8102	6474	8691
13	Șoldănești	12,9	13,7	13,7	24	11,6	6,2	6	4,2	7,3	8,9	11,2	14,5
14	Rezina	79,5	58,1	78,7	104	96,1	85,5	43,3	91,1	146	876	420	409
15	Telenești	22,3	28,7	26,4	34,3	20,4	20,5	23,6	31,3	35,6	47,8	55,4	57,3
16	Orhei	175	269	270	295	299	441	272	353	382	375	389	305
17	Criuleni	90,1	107	70,3	117	147	61,8	56,3	51,9	95,9	127	101	9678
18	Dubăsari	62,1	296	248	219	247	87	0	30,8	213	143	90,9	142
19	Anenii Noi	96	186	189	236	236	383	186	208	304	431	764	451
20	Ialoveni	78,4	124	132	109	110	214	60,7	112	167	78,3	125	50,2
21	Strășeni	50,1	110	84,8	89,1	85,6	140	56	71,4	17,1	247	37,2	120
22	Călărași	62,5	97,3	103	98	94,8	174	15,7	113	245	155	135	155
23	Ungheni	240	228	322	314	300	390	263	386	449	516	410	347
24	Nisporeni	27,1	37,5	44,8	33,7	47,2	43	18	17,2	15,3	37,9	50,4	42
25	Hâncești	78,4	95,4	97,6	96,3	71	14,8	16,5	18,2	23,2	27,6	27,7	26,6
	Raioanele Centrale	1074	1651	1680	1769	1766	2061	1018	1488	2100	3070	2616	11798
26	Chișinău	6348	9341	7526	6744	7288	13597	13576	11821	13132	12020	11374	3060
	Regiunea de Centru / Central Region	7422	10992	9206	8513	9054	15658	14594	13309	15232	15090	13990	14857
27	Căușeni	55,6	87,3	94,1	69,7	66,2	134	57,1	103	65,3	173	119	93,9
28	Ștefan-Vodă	172	225	144	194	59,2	249	-137	85,5	169	322	516	200
29	Cimișlia	50,7	80,8	54,5	32,5	30,6	67,4	45,3	87,2	63,9	3,5	61,1	77,6
30	Basarabasca	32,2	32,4	33,3	124	40,1	116	17,3	32,5	154	86	90,1	82,2
31	Leova	9,7	14,5	19,9	33	17,2	18,9	15,7	25,7	21,6	27,7	24,2	21,9
32	Cantemir	33,7	114	77,9	75	24,3	31,5	4,0	3,8	36,9	88,3	38	70,4
33	Cahul	271	364	356	402	355	483	427	418	541	606	493	671
34	Taraclia	87,4	77,3	50,3	57	62,2	43,5	5,4	60,6	26,8	22,9	29,9	35,8
35	JTA Găgăuzia	151	225	179	203	174	390	312	339	232	208	188	286
	Regiunea de Sud / Southern Region	863	1220	1009	1190	829	1533	747	1155	1311	1538	1558	1540
	Total	17433	18506	17893	17418	15526	28223	25426	25416	27989	24729	22023	25088

Sursa / Source: elaborat de autor după datele Inspectoratului Fiscal Principal de Stat

4. Problemele aplicării și administrării taxelor pentru utilizarea resurselor naturale

Cuantumul redus al taxelor pentru utilizarea apelor condiționează depășirea frecventă a normelor de consum și majorarea volumului de deversări ale apelor reziduale în majoritatea ramurilor economiei și, îndeosebi, în complexul agroalimentar. Această situație este cunoscută încă din perioada sovietică și a luat amploare în perioada de tranziție [4].

Principiul utilizării contra plată a resurselor naturale este aplicat parțial. Populația, gospodăriile casnice și alte categorii de beneficiari, care nu folosesc sistemele publice de aprovizionare, nu achită taxa și nu contribuie la recuperarea costurilor de folosință a apei. În plus, se ține o evidență superficială a apei în agricultură, minerit etc., iar tarifele respective nu includ prejudiciul ecologic și costurile de restabilire a surselor de apă. Nu se achită taxa pentru apa utilizată în piscicultură, fapt ce reduce suma încasărilor cu cca 5-6 mln. lei.

Aplicarea taxelor respective este orientată, aproape exclusiv, spre obținerea efectelor fiscale pentru bugetele raionale și municipale, iar efectele economice și ecologice sunt foarte reduse. Taxele respective nu oferă recuperarea cheltuielilor publice legate de restabilirea și ameliorarea resurselor de apă și nu stimulează economisirea apei conform cerințelor legislației naționale și europene. Doar o parte nesemnificativă din încasări se folosește pentru realizarea măsurilor locale de restabilire și protecție a resurselor naturale și Planurilor de Acțiuni în acest domeniu.

În pofida faptului că taxele pentru apă sunt aplicate prioritar pentru acumularea și folosirea mijloacelor financiare de restabilire și protecție a resurselor de apă, iar beneficiarii și gestionarii resurselor respective nu au posibilitatea legală de a folosi direct taxele achitate, ci doar prin intermediul bugetelor raionale, din care doar o parte nesemnificativă sunt alocate pentru protecția surselor și obiectivelor acvatice. În acest context, este binevenită propunerea insistentă a Agenției „Apele Moldovei” de a folosi încasările taxei pentru apa utilizată la hidrocentrala Costești-Stânca la realizarea măsurilor hidrotehnice de protecție a localităților și gospodăriilor agricole aflate în aval de lacul de acumulare respectiv.

Concluzii și recomandări:

1. Conform legislației naționale și Directivei-cadru a UE în domeniul apelor (60/2000/CE), taxele pentru utilizarea resurselor naturale sunt aplicate beneficiarilor pentru compensarea cheltuielilor publice de folosință și restabilire a resurselor naturale, în realitate, însă, încasările acumulate sunt net inferioare sumelor necesare în aceste scopuri;

2. Cuantumul taxei pentru apă depinde de volumul de ape captate, de domeniul de întrebuințare și norma de consum, dar nu ține cont de proveniența surselor de apă, de cantitatea și calitatea acestora, de principiul managementului bazinal etc. Taxele pentru

4. The problems of application and administration of taxes for the use of natural resources

Reduced amount of fees for water use has conditioned the frequent overcoming of consumption norms and increased the volume of discharge of wastewater in most economic branches and especially in the agro-food sector. This situation is known since Soviet times and developed during the transition period.

The principle of paid use of natural resources is partially applied. Population, households and other categories of beneficiaries who do not use public supply systems do not pay the tax and does not contribute to the recovery of costs of water use. In addition, surface water recording in agriculture, mining etc., and these tariffs do not include the cost of ecological damage and restoring of water sources. It is not paid for water used in fish farming, which reduces the amount of revenue by approximately 5-6 million MDL.

The application of these taxes is geared almost exclusively towards obtaining fiscal effects for the budgets of districts and municipalities, and economic and environmental effects are greatly reduced. These taxes do not provide public expenditure recovery to restore and improve water resources and do not stimulate water saving as required by national and European legislation. Only an insignificant part of the revenue is used to accomplish the measures to restore and protect local natural resources and Action Plans in this area.

Despite the fact that water taxes are applied primarily for the accumulation and use of funds for restoration and protection of water resources, and beneficiaries and managers of those resources not have the legal possibility to direct use of paid fees, but only through district budgets, of which only an insignificant amount are allocated for the protection of water sources and water objectives. In this context, it welcomed the insistent proposal of Agency „Apele Moldovei” to use the tax revenue for the water used in hydropower plant Costesti-Stanca to achievement the hydro-technic measures of protection of settlements and agricultural households downstream of the respectively lake.

Conclusions and recommendations:

1. In accordance with national legislation and EU Water Framework Directive (60/2000 / CE), taxes for the use of natural resources are applied to beneficiaries to compensate the public spending for the usage and restoration of natural resources, but in reality the accumulated revenues are significantly lower than the amounts necessary for these purposes;

2. The tax amount for water depends on the abstracted water volume, the usage field and consumption norm, but does not take into account the origin of water sources, their quantity and quality, the principle of basin management etc. Taxes for water consumption must be applied differently for surface and groundwater, depending

consumul apelor trebuie aplicate diferențiat pentru apele de suprafață și subterane, în funcție de gradul de asigurare și starea ecologică a acestora, de cheltuielile de purificare și distribuție a apelor captate.

3. Mecanismul actual al taxelor pentru consumul apei este axat doar pe obținerea efectelor fiscale, iar efectele economice și ecologice sunt ne semnificative. Este necesară ajustarea cotelor acestei taxe la rata inflației, la costurile de întreținere și restabilire a surselor de apă, la valoarea complexă: economică, ecologică și socială a resurselor și obiectivelor de apă.

4. Cuantumul taxei trebuie să includă costurile: a) de reproducere și restabilire a acestor resurse; b) prospecțiunilor și exploatărilor geologice în scopul valorificării apelor subterane; c) evaluării și monitoringului surselor de apă; d) de administrare a obiectivelor acvatice publice.

5. Este necesară extinderea ariei de aplicare a taxelor respective prin: includerea adecvată a noilor categorii de beneficiari ai resurselor naturale, în special din sectorul casnic și domeniul public; excluderea categoriilor de beneficiari supuși scutirilor integrale și parțiale. De asemenea, se impune aplicarea taxei pentru apa utilizată în piscicultură. În consecință, încasările taxei pentru apă se vor majora cu 5-6 milioane de lei anual (în cazul în care mărimea percepției taxei va constitui 0,05 lei pentru 1 m³ de apă utilizată pentru piscicultură).

on their degree of assurance and environmental status, purification and distribution expenses for abstracted water.

3. The current mechanism of water consumption taxes is focused only on getting fiscal effects and the economic and environmental effects are insignificant. That tax share needs to be adjusted to the inflation rate, the cost of maintenance and restoration of water sources, the complex value, i.e. economic, environmental and social, of water objectives and resources.

4. The tax amount must include the costs of: a) the reproduction and restoration of these resources; b) geological prospecting and mining for groundwater recovery; c) assessment and monitoring of water sources; d) management of public water bodies.

5. It is necessary to extend the tax usage by: adequate inclusion of new beneficiary categories of natural resources, especially in the home and public sectors; the exclusion of beneficiary categories subjected to full and partial exemption. It also requires the tax application for water used in fish farming. As a result, tax collection for water will increase with 5-6 million MDL a year (if the size of tax levying will be 0.05 MDL for 1 m³ of water used for fish farming).

Bibliografie/Bibliography:

1. Legea nr. 1102 din 06.02.1997 cu privire la resursele naturale. În: Monitorul Oficial nr. 40 din 19.06.1997.
2. Codul Fiscal al RM. Titlul VIII. Taxele pentru resursele naturale (nr. 67 din 05.05.2005). În: Monitorul Oficial nr. 080 din 10.06.2005.
3. CAPCELEA, A. *Republica Moldova pe calea dezvoltării durabile – realizări și probleme*. Chișinău: I.N.C.E.F., 1995. p. 63-66.
4. BACAL, P. *Implementation of payments for use of water and biological resources in the Republic of Moldova*. În: *Drept, economie și informatică*. Galați, 2008, nr. 2, p. 25-31.
5. BACAL, P. *Gestiunea protecției mediului înconjurător în Republica Moldova*. Chișinău: ASEM, 2010, p. 116.
6. Inspectoratul Fiscal Principal de Stat. Informația privind încasarea taxelor pentru resursele naturale pe unitățile administrativ teritoriale în anii 2003-2007.
7. Direcția bazinieră a Agenției „Apele Moldovei”. Rapoartele anuale (2003-2013) generalizate privind Indicii de gospodărire a apelor în Republica Moldova.
8. Rapoartele anuale (2008-2014) privind încasările la Bugetul Public Național administrate de Serviciul Fiscal de Stat.